

RIZIKOVOST HAZARDNÍCH HER V ČR:

studie mezi pracovníky
adiktologických služeb
pro hráče hazardních her

OBSAH

ÚVOD.....	3
CÍLE STUDIE	4
METODIKA A VÝZKUMNÝ SOUBOR	4
VÝSLEDKY	4
DISKUZE	8
ZÁVĚR.....	9
CITOVANÉ ZDROJE	10

ÚVOD

Hraní hazardních her může vést k poruše kontroly nad hraním, která se označuje jako hráčská porucha, dříve také patologické nebo problémové hráčství (American Psychiatric Association, 2013b, American Psychiatric Association, 2013a, Reilly and Smith, 2013, WHO and ÚZIS ČR, 2008, American Psychiatric Association, 2000). Ta je spojena s vysokou intenzitou hraní, epizodickou povahou hraní a se značnými finančními ztrátami vloženými do hraní, s častými poruchami v oblasti duševního zdraví a s negativními dopady v oblasti vztahů s rodinou a blízkým okolím, také často pracovních vztahů (Abbott et al., 2013, Vacek, 2014, Williams et al., 2012, Neal et al., 2005, Richard and Humphrey, 2014).

Riziko her z hlediska rozvoje hráčské poruchy je dáno jejich charakteristikami, tj. vlastnostmi samotných her a prostředím, ve kterém se hrají. Hry poskytuje hráči vzrušení, čím rizikovější je hra, tím větší vzrušení přináší. Vztah mezi vzrušením a charakteristikami her je individuální, existují však obecné strukturní charakteristiky společné všem hrám, které míru rizika rozvoje hráčské poruchy zvyšují (Parke and Griffiths, 2007, Abbott et al., 2013, Mravčík et al., 2020a). Těmi jsou například:

- struktura a pravděpodobnost výher,
- proměnlivost sázek,
- výše sázky,
- frekvence hry,
- přítomnost tzv. těsných proher (near misses),
- výše jackpotu,
- možnost hrát nepřetržitě po dlouhou dobu,
- zvukové a barevné efekty,
- odměny a pobídky,
- možnost hraní pod vlivem alkoholu nebo drog,
- dostupnost hry.

Nepříznivé strukturní charakteristiky mají především technické hry (automaty, elektromechanická ruleta apod.), ale ke hrám s vyšším rizikem patří i kasinové hry a sázky, především on-line a především tzv. live sázky (Parke and Griffiths, 2007, Livingstone et al., 2008, Griffiths, 2009, Williams et al., 2012). Právě rozmáhající se on-line hraní se vyznačuje vysokým rizikem ztráty kontroly nad hraním, neboť jeho dostupnost je neomezená a umožňuje hráčům hrát nepřetržitě. V případě her land-based je rizikovým faktorem dostupnost heren a kasin (Williams et al., 2012, Abbott et al., 2013, Vasiliadis et al., 2013).

Zákon o hazardních hrách zavedl od r. 2017 on-line nabídku prakticky všech typů her a změnil tak výrazně nabídku hazardních her v ČR včetně nabídky her s velmi rizikovými strukturními charakteristikami. Od r. 2012 se mění také struktura hráčů s hráčskou poruchou – ubývá hráčů technických her a přibývá hráčů, kteří mají problém s hraním on-line her (Mravčík et al., 2020b).

CÍLE STUDIE

Cílem studie bylo zmapovat strukturu hráčů a popsat strukturní charakteristiky her prostřednictvím názorů pracovníků pracujících s hráči hazardních her v adiktologických službách, tj. ve službách poskytujících pomoc hráčům s hráčskou poruchou.

METODIKA A VÝZKUMNÝ SOUBOR

Byla provedena průřezová dotazníková studie, sběr dat proběhl v dubnu 2021. Byli osloveni odborní pracovníci, kteří poskytují adiktologické služby v ČR hráčům hazardních her. Celkem bylo rozesláno 69 oslovovacích e-mailů. Výzkumný soubor tvořilo 18 pracovníků.

Dotazník kromě základních demografických charakteristik a charakteristik služby obsahoval otázky na počet klientů – hráčů hazardních her v r. 2020, typy her mezi klienty a na názory na rizikovost různých typů hazardních her a jejich strukturních charakteristik.

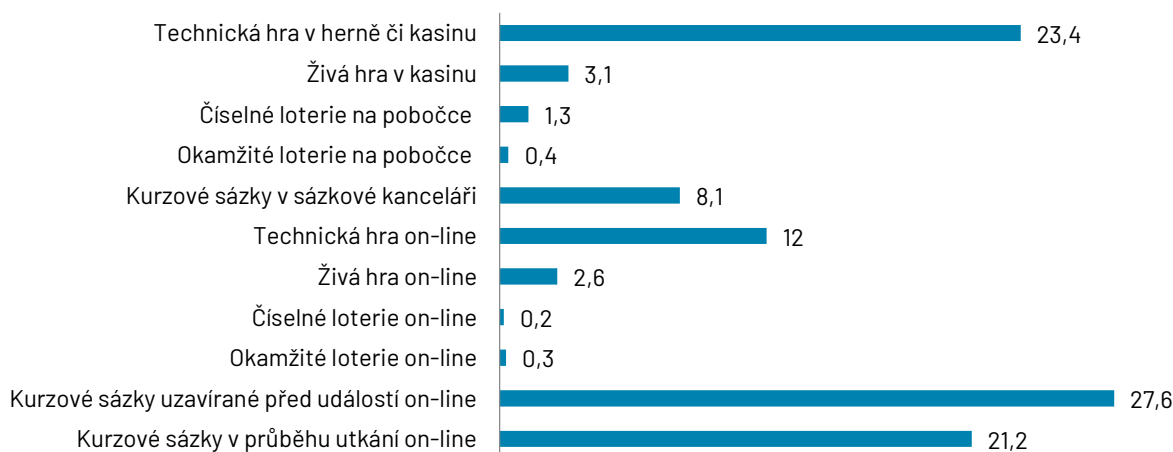
VÝSLEDKY

Z 18 účastníků bylo 10 mužů (56 %) a 8 žen (44 %). Průměrný věk byl 42 let. Průměrná délka odborné praxe byla 15 let. Vzděláním a odborností byli respondenti především psychoterapeuti, sociální pracovníci, adiktologové, psychologové a pracovali jako terapeuti a poradenští pracovníci. Programy, ve kterých respondenti působili, byly ambulantní a doléčovací programy.

Celkový hráčů s hráčskou poruchou v péči programů, ve kterých pracovníci působí, byl 939 v r. 2020, v průměru 78 na jeden program.

Pokud jde o strukturu hráčů v kontaktu podle problémové hry (tj. hry, která byla hlavní příčinou hráčské poruchy), největší podíl tvořili hráči kurzových sázek uzavíraných před událostí on-line (28 %), dále technických her land-based (23 %) a on-line live sázek (21 %).

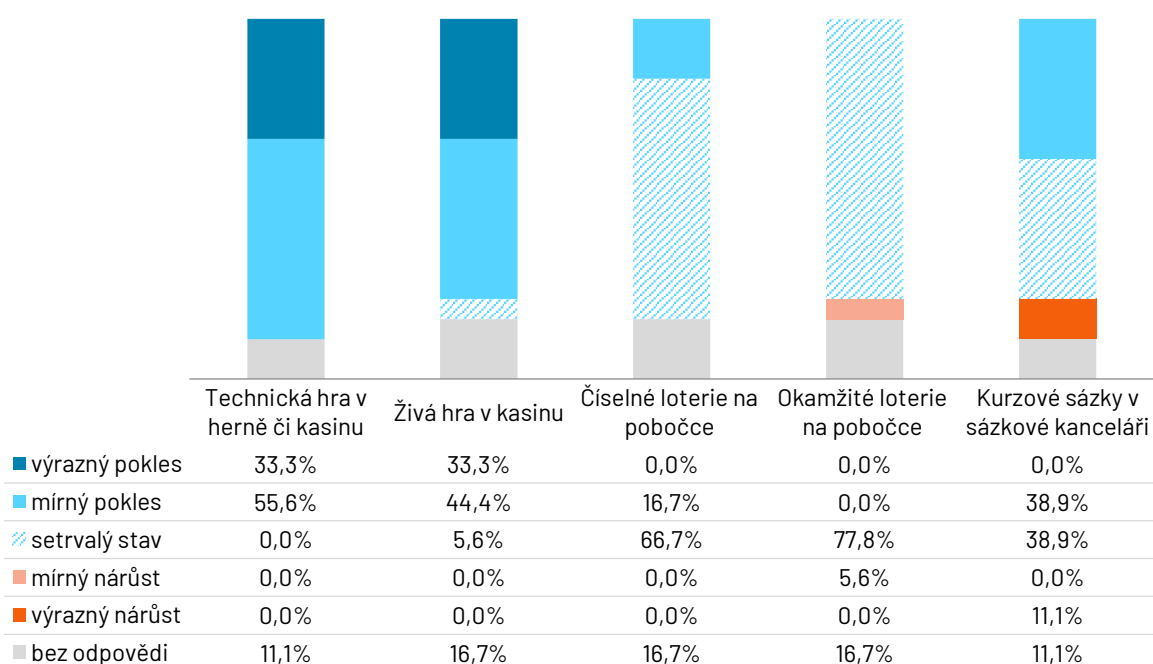
Průměrný podíl klientů podle hlavní problémové hry (%)

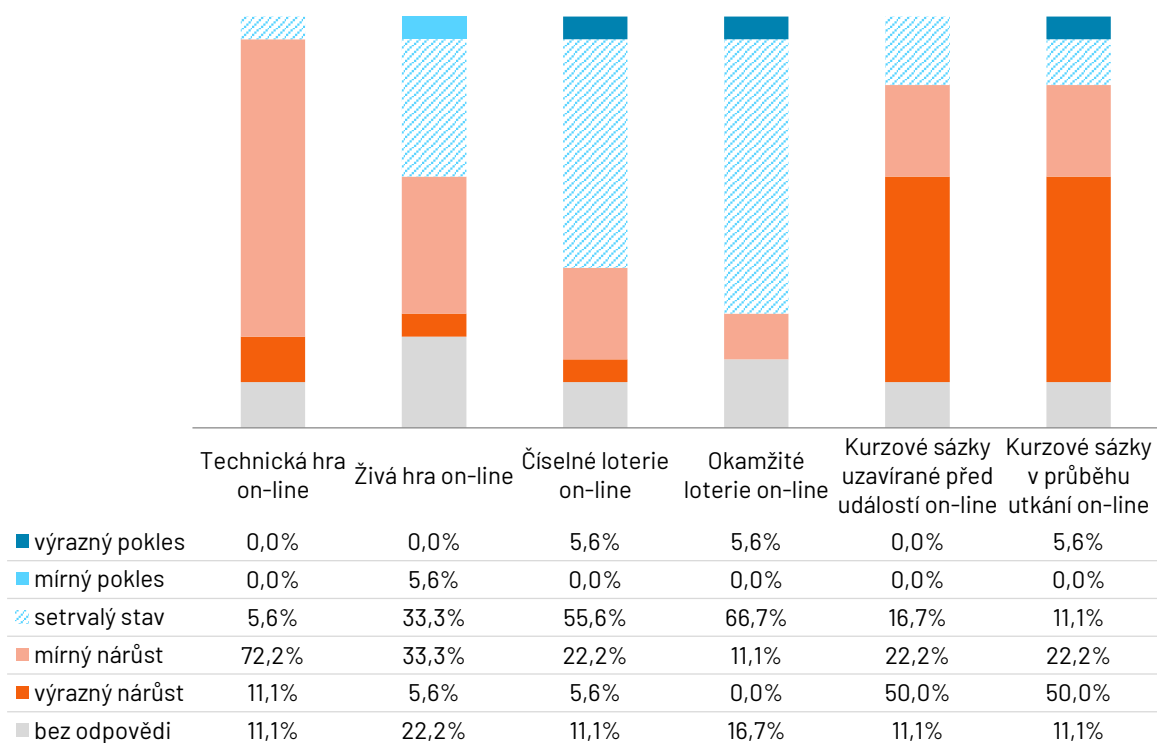
On-line hazardní hra byla hlavní problémovou hrou 70 % klientů.

Trend zastoupení různých typů her land-based mezi klienty v posledních 3 letech

Celkem 89 % pracovníků pozoruje změny v zastoupení různých typů hazardních her mezi svými klienty v posledních 3 letech. U her land-based je patrný pokles (u technických her, živých her nebo kurzových sázek v sázkových kancelářích), zatím co u on-line her je patrný výrazný nárůst, zejména se to týká kurzových sázek.

Změny trendu v zastoupení různých typů her on-line mezi klienty v posledních 3 letech

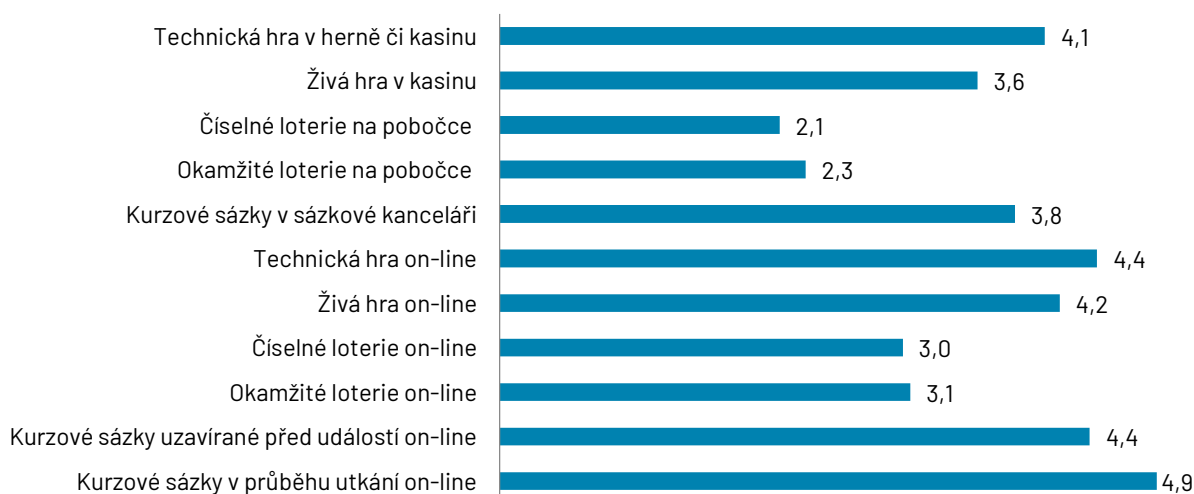
Rizikovost her podle jejich strukturních charakteristik (průměry hodnocení)

Pokud jde o hodnocení rizikovosti her, respondenti hodnotili u každého typu hry jednotlivé strukturní charakteristiky konkrétní hry na škále 1 až 5, kde 1 znamená nejnižší a 5 nejvyšší riziko. Z výsledků je patrné, že nejvyšší rizikový potenciál vykázaly on-line live sázky (průměr hodnocení jednotlivých charakteristik 3,6), technické hry on-line (3,5) a technické hry land-based (3,4). Nejnižší rizikový potenciál mají podle respondentů loterie land-based (2,6).

Typ hazardní hry	Strukturní charakteristika hazardní hry												Průměr rizikovosti typu hry celkem
	Interval vyplácení výher	Jackpot	Kontinuita hraní	Šance na výhru	Dostupnost	Paralelní hraní a paralelní sázky	Proměnlivá výše sázky	Senzorické efekty	Těsné prohry	Možnost hrát více her zároveň	Pobídky k hraní hazardních her (e-mailem, SMS, ...)	Věcné či jiné odměny	
Technická hra v herně či kasinu	3,7	3,7	3,9	3,8	3,1	2,3	3,1	3,6	3,9	2,8	3,6	3,1	3,4
Živá hra v kasinu	3,4	3,2	3,8	3,8	2,9	2,6	3,2	3,4	3,6	2,7	2,8	3,3	3,2
Číselné loterie na pobočce	2,2	3,4	2,2	2,8	3,3	2,5	2,2	1,8	2,6	2,6	2,8	2,4	2,6
Okamžité loterie na pobočce	3,5	2,5	2,5	2,6	3,4	2,6	2,1	2,1	2,6	2,5	2,6	2,2	2,6
Kurzové sázky v sázkové kanceláři	3,0	2,5	2,9	3,4	3,0	3,3	2,7	1,8	3,6	3,2	3,4	2,2	2,9
Technická hra on-line	4,0	3,4	3,9	3,6	4,3	3,3	3,2	3,8	3,7	3,2	3,5	2,3	3,5
Živá hra on-line	3,5	2,9	3,6	3,5	4,2	3,2	2,9	3,4	3,3	2,9	3,4	2,7	3,3
Číselné loterie on-line	3,1	3,7	3,1	3,2	3,7	2,9	2,6	2,7	3,1	2,6	3,2	2,5	3,0
Okamžité loterie on-line	3,6	2,8	2,8	3,1	3,9	3,1	2,5	2,9	3,3	3,0	3,1	2,1	3,0
Kurzové sázky uzavírané před událostí on-line	3,5	2,4	3,5	3,5	4,4	3,6	2,9	3,0	3,5	3,4	3,9	2,4	3,3
Kurzové sázky v průběhu utkání on-line	4,1	2,9	4,2	3,8	4,7	3,6	3,2	3,1	3,6	3,6	3,5	2,4	3,6
Celkový průměr rizikovosti charakteristik	3,4	3,0	3,3	3,4	3,7	3,0	2,8	2,9	3,3	3,0	3,2	2,5	

Rizikovost her v otázce na celkovou rizikovost (průměr)

Dále respondenti hodnotili na stejné škále 1 až 5 celkovou rizikovost her. Stejně jako u hodnocení podle jednotlivých charakteristik, také v otázce na celkovou rizikovost různých typů her hodnotili pracovníci jako nejvíce rizikovější on-line live sázky (průměr 4,9), dále on-line technické hry a kurzové sázky před událostí (obě 4,4), Z land-based her byly jako nejvíce rizikové hodnoceny technické hry (4,1). Nejnížší míra rizika byla spojena opět s loteriemi číselnými a okamžitými (2,1 a 2,3).

DISKUZE

Výzkumu se účastnilo celkem 18 respondentů z celkem 64 oslovených. Míra response tedy dosáhla 28 %, což je poměrně málo a existuje riziko výběrového zkreslení výsledků. Na druhou stranu respondenti, kteří se zúčastnili, pracují v oboru poměrně dlouho (v průměru 15 let) a programy, ve kterých pracují, také fungují poměrně dlouho (v průměru 8 let). Poměrně vysoký uvedený počet hráčů hazardních her v kontaktu naznačuje, že průzkumu se zúčastnily především programy, které se v ČR specializují na poskytování služeb hráčům, a z tohoto hlediska lze soubor považovat za poměrně reprezentativní.

Studie měla charakter průřezového dotazníkového šetření, které bývá ze své povahy zatíženo řadou informačních zkreslení, které vyplývají z toho, že respondent si musí na odpověď na otázku „vzpomenout“. Informace týkající se rizikovosti her mají charakter názorů respondentů vycházejících z jejich zkušeností

s terapeutickou prací s hráči. Otázky nehodnotily konkrétní hry na trhu, ale týkaly se skupin her podle jejich typu a způsobu provozování. Je proto potřeba vnímat výsledky jako orientační zhodnocení rizikovosti hazardních her vyskytujících se na trhu v ČR a zejména mezi hráči, kteří aktuálně vstupují do kontaktu s pomáhajícími službami.

Výsledky ukazují, že jako nejrizikovější byly respondenty hodnoceny on-line kurzové sázky, především live sázky a on-line technické hry. Srovnatelnou rizikovost vykazaly land-based technické hry. Vyšší rizikovost on-line her v hodnocení lze pravděpodobně přičíst také vzrůstajícímu trendu on-line hraní v ČR a vzrůstající závažnosti on-line her mezi hráči v léčbě, což potvrzují výsledky také této studie.

Vše naznačuje, že podíl on-line her mezi patologickými hráči je na vzestupu. Bylo by vhodné tomuto tématu dále věnovat pozornost. Tato studie mapuje pouze zlomek pracovníků a jejich názory a zkušenosti.

ZÁVĚR

Studie v souladu s jinými zahraničními i domácími zdroji vyhodnotila jako nejrizikovější hazardní hry on-line kurzové sázky (zejména live sázky) a technické hry jak land-based, tak z především on-line. Celkově se ukázala vyšší rizikovost on-line her, a to jak podle hodnocení rizikovosti, tak podle reálného v terapeutické praxi mezi léčenými klienty. Pokud jde o trendy, rizikové on-line hry jsou podle respondentů na vzestupu, zatímco land-based technické hry na sestupu.

Z výsledků vyplývá, že především rizikovým on-line hrám (kurzovým sázkám, live sázkám a technickým hrám) by měla být z hlediska prevence rozvoje hráčské poruchy věnována pozornost a bylo by vhodné zvážit následující opatření:

- efektivnější detekce hráčů v riziku (prostřednictvím poradců na herních stránkách nebo prostřednictvím automatických systémů vyhodnocujících ukazatele na hráčském účtu)
- zefektivnění sebeomezujících opatření a jejich nabídky, včetně nastavení pro všechny hry u všech provozovatelů
- vyšší zodpovědnost provozovatelů za rozvoj hráčské poruchy u hráčů a za realizaci preventivních opatření
- podpora preventivních a harm reduction projektů určených hráčům hazardních her obecně
- přísnější pravidla pro regulaci reklamy a marketingu hazardních her

CITOVANÉ ZDROJE

- ABBOTT, M., BINDE, P., HODGINS, D., KORN, D., PEREIRA, A., VOLBERG, R. & WILLIAMS, R. 2013. Conceptual Framework of Harmful Gambling: An International Collaboration. Guelph, Ontario, Canada.: The Ontario Problem Gambling Research Centre (OPGRC).
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION 2000. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - TR. 4th ed.: American Psychiatric Association.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION 2013a. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th ed.: American Psychiatric Association.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION 2013b. Highlights of Changes from DSM-IV-TR to DSM-5. Arlington, VA: American Psychiatric Association.
- GRIFFITHS, M. 2009. Problem gambling in Europe: An overview. Nottingham: International gaming research unit, Nottingham Trent University.
- LIVINGSTONE, C., WOOLLEY, R., ZAZYRN, T., BAKACS, L. & SHAMI, R. 2008. The relevance and role of gaming machine games and game features on the play of problem gamblers. Report prepared for Independent Gambling Authority South Australia.
- MRAVČÍK, V., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K. & ROUS, Z. 2020a. Hazardní hry a jejich rizikovost z hlediska rozvoje problémového hráčství. *Časopis lékařů českých*, 159 (5), 196-202.
- MRAVČÍK, V., ROUS, Z., CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K. A., JANÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T. E. & CIBULKA, J. 2020b. Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2019. Praha: Úřad vlády České republiky.
- NEAL, P., DELFABBRO, P. & O'NEIL, M. 2005. Problem gambling and harm: Towards a national definition. Victoria. Dept. of Justice. Office of Gaming and Racing, Australia. Ministerial Council on Gambling, University of Adelaide. Dept. of Psychology, Gambling Research Australia.
- PARKE, J. & GRIFFITHS, M. D. 2007. The role of structural characteristics in gambling. In: SMITH, G., HODGINS, D. & WILLIAMS, R. (eds.) *Research and Measurement Issues in Gambling Studies*. New York: Elsevier.
- REILLY, C. & SMITH, N. 2013. The Evolving Definition of Pathological Gambling in the DSM-5. Washington: National Center for Responsible Gaming.
- RICHARD, D. C. S. & HUMPHREY, J. 2014. The Conceptualization and Diagnosis of Disordered Gambling. In: RICHARD, D. C. S., BLASZCZYNSKI, A. & NOWER, L. (eds.) *The Wiley-Blackwell Handbook of Disordered Gambling*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd.
- VACEK, J. 2014. Jak snížit či zamezit vzniku škod způsobených hazardním hráčstvím. Praha: Úřad vlády ČR, v tisku.
- VASILADIS, S. D., JACKSON, A. C., CHRISTENSEN, D. & FRANCIS, K. 2013. Physical accessibility of gaming opportunity and its relationship to gaming involvement and problem gambling: A systematic review. *Journal of Gambling Issues*, 1-46.
- WHO & ÚZIS ČR. 2008. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - 10. revize (MKN-10)* [Online]. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Available: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html> [Accessed 2014-01-16 2014].
- WILLIAMS, R. J., WEST, B. L. & SIMPSON, R. I. 2012. Prevention of Problem Gambling: A Comprehensive Review of the Evidence, and Identified Best Practices. Report prepared for the Ontario Problem Gambling Research Centre and the Ontario Ministry of Health and Long Term Care.